

Azra Ahmetpahić-Peljto

LEKSIKOGRAFSKI PRILOZI: ANGLICIZMI U SRPSKOM JEZIKU

Prčić, Tvrтко, Dražić, Jasmina, Milić, Mira, Ajdžanović, Milan, Filipović Kovačević, Sonja, Panić Kavgić, Olga, Stepanov, Strahinja, 2021. *Srpski rečnik novijih anglicizama*. Prvo, elektronsko, izdanje. Novi Sad: Filozofski fakultet. Dostupno na: <http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2021/978-86-6065-636-2>

Općepoznato je da je svijet u kojem danas živimo pod snažnim utjecajem vodeće ekonomske i političke sile – Sjedinjenih Američkih Država. Otuda angloglobalizacija, kao sveprisutan proces, svoje odjeke ima u svim sferama čovjekovog života: od industrije, preko medija, pa sve do kulturnog identiteta pojedinca. Jezik kojim govorimo nije samo temelj tog identiteta, već, kako to naučava Sapir-Worfova teza, jezik – barem u određenoj mjeri – oblikuje i naš pogled na svijet. S tim u vezi, lingvistkinje i lingvisti upozoravaju na razorne posljedice jezičke angloglobalizacije, naročito kada je riječ o tzv. malim jezicima, čiji govornici, ustupajući mjesto engleskom jeziku nauštrb maternjeg jezika, gube i vlastiti kulturni identitet te sliku svijeta koju taj jezik oblikuje.

Kako bi se upozorilo na ove posljedice, u srpskom jeziku je sačinjena složenica satiričnog prizvuka – *anglosrpski* – koja se 2001. godine pojavila u naslovu rječnika: *Do you speak anglosrpski? Rečnik novijih anglicizama* (Vasić – Prčić – Nejgebauer). Dvadeset godina poslije, također pod izdavaštvom Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, objavljen je *Srpski rečnik novijih anglicizama*. Prvo, elektronsko, izdanje (Prčić i dr.), u čijoj se *Uvodnoj reči* javlja podnaslov s istom složenicom: *Srpski, engleski i anglosrpski*. Autor već na ovom mjestu ukazuje na promjene što su se, pod utjecajem engleskog jezika, koji ima status *lingua franca*, zbile u srpskom

jeziku u proteklih dvadeset godina. Te promjene, prvenstveno, podrazumijevaju još snažniji prodor anglicizama, čija upotreba izmiče bilo kakvom normiranju i koji sve više, bez ikakvog opravdanog razloga, iz upotrebe uklanjaju riječi koje su odavno ustaljene u vokabularu. Pridjev *noviji* javlja se u naslovu oba rječnika i odnosi se, naravno, isključivo na vrijeme izrade rječnika, ali o promjenama koje su se zbile svjedočit će i razlika u broju tih *novijih* anglicizama koji su navedeni 2001. i 2021. godine.

Osnovni je zadatak *Srpskog rečnika novijih anglicizama* iz 2021. godine (ili skraćeno, *SRNA*) kontroliranje stihijskog rasta anglosrpskog jezika, odnosno usmjeravanje govornika k svrsishodnoj upotrebi anglicizama. Zbog toga je krug njegovih korisnica i korisnika vrlo širok: od omladine do starijih dobnih skupina, pri čemu su uključeni različiti obrazovni profili. *SRNA* je uspjela obuhvatiti gotovo pet puta više anglicizama nego njegov prethodnik (2001), odnosno nudi više od 4.500 odrednica, od kojih s prethodnikom dijeli samo jednu petinu što je i danas u aktivnoj upotrebi. Specijalno kreirani elektronski korpus iz kojeg su izdvojeni primjeri prikupljen je u periodu između 2018. i 2020. godine, a sastoji se isključivo od izvora s interneta. Ti su izvori uspjeli obuhvatiti raznovrsne tekstove: od onih koji govore o temama iz naučnih oblasti, preko informativnih i zabavnih, pa sve do tekstova korisnica i korisnika različitih internetskih stranica i društvenih mreža. S tim u vezi, *Rečnik* je na 645 stranica obuhvatio osam tematskih cjelina: *Društvo, Kultura, Nauka, Informacione tehnologije, Popularna kultura, Način života, Slobodno vreme* i *Sport*.

Zbog širokog kruga tipova, definiranje anglicizama koji će ući u *Rečnik* zasigurno nije bio lahak zadatak, te su autori odlučili obuhvatiti sljedeće: riječi porijeklom iz engleskog jezika koje su se, barem djelimično, uspjele integrirati u strukturu srpskoga jezika, a koje se u korpusu javljaju najmanje tri puta, pri čemu su uzete u obzir i riječi koje su prilikom integracije promijenile svoje značenje (npr. *volumen*); afiksi porijeklom iz engleskog jezika (npr. afiks *e-*); djelimični kalkovi (npr. *prebukiran*); morfološke i semantičke izvedenice (npr. *iščekirati* ili *bebisiterka*) te pseudoanglicizmi (*folker*). Sa druge strane, *SRNA* nije obuhvatila riječi porijeklom iz engleskog jezika koje se u korpusu javljaju manje od tri puta ili koje još uvijek nisu integrirane u sistem srpskoga jezika (kao što su okazionalizmi i ingliziizmi), kao ni starije anglicizme, terminološku leksiku niti vlastita imena proizvoda.

Leksikografska obrada odrednica u *Rečniku* korisniku/ci pruža sveobuhvatnu sliku o traženoj leksemi. Korisnik/ca će, s tim u vezi, pronaći informacije ne samo o značenju, obliku i funkciji anglicizma nego i o njegovom odnosu sa drugim, srodnim, riječima u srpskom jeziku. U okviru opisa navodi se i primjer (bez podataka o izvoru), pri čemu korisnik/ca može vidjeti funkcioniranje riječi u autentičnom kontekstu. Pored glavne odrednice, *Rečnik* navodi i pododrednice, ukoliko postoje, odnosno lekseme koje su morfološki i semantički povezane sa glavnom odrednicom, te se one ne definiraju posebno jer se njihovo značenje može izvesti na osnovu značenja glavne odrednice.

Rječnički članak glavne odrednice sastoji se od nekoliko dijelova. Prije svega, navodi se pravopisno prihvaćeni oblik koji je definiran isključivo normom srpskog jezika te nije pod utjecajem prakse u engleskom jeziku (npr. *Jutub* i *Jutjub*, ali ne *YouTube* ili *JuTub* i sl.). Pored pravopisno prihvaćenog oblika, navode se i učestali oblici, pored kojih je upisan simpatični simbol tužnog lica (“:(”), kojim se sugerira da oblik nije pravopisno prihvaćen. Rječnički članak dalje nudi informacije o gramatičkim osobinama odrednice, prvenstveno o pripadnosti vrsti te o njenim morfološkim kategorijama. Podaci o izgovoru navedenog anglicizma su uprošteni: opisano je mjesto i dužina akcenta, ali ne i o ton (npr. /reverberAcija/). Nakon izgovora, navedeni su izvorni oblici i njihova adaptacija u srpskom jeziku, zatim značenje, primjeri (ne samo za odrednice nego i za pododrednice) te kolokacije i upućivanje na druge odrednice.

Najveća vrijednost ovog rječnika krije se u dvjema odlikama: u njegovoj funkciji da u okviru systemske brige o jeziku uzme u obzir i prodor angloglobalizacije te u širini primjene. *SRNA* svojim korisnicama i korisnicima, naročito onima koji dolaze iz nelingvističkih krugova, ne nudi samo informacije o traženim odrednicama, nego nastoji obogatiti njihovo znanje o maternjem jeziku i razviti svijest o tome da li, kada i kako koristiti neki anglicizam ili, pak, tražiti zamjenu za njega koja je odavno prisutna u maternjem jeziku. Zbog toga će ovaj rječnik biti zanimljiv i koristan ne samo lingvistkinjama i lingvistima, koji će, zasigurno, u njemu prepoznati neizostavan priručnik za brojna istraživanja, nego i krugu šire javnosti, različitih dobnih skupina te obrazovnih profila, pošto se bavi leksikom koju koristi i kojom je okružen svaki govornik.